

יונה – פרק ג' תשובת אנשי נינוה

דב גולדשטיין

דעת חז"ל בהערכתם את תשובת אנשי נינוה

- משנה מסכת תענית פרק ב משנה א
- סדר תעניות כיצד? מוציאים את התיבה לרחובה של עיר ונותנים אפר מקלה על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד נותן בראשו. הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין אחינו לא נאמר באנשי נינוה 'וירא אלהים את שקם ואת תעניתם' אלא 'וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה'.
- מאי מן החמס אשר בכפיהם?
אמר שמואל אפילו גזל מריש (קורה של עץ) ובנאו בבירה (במגדל) מקעקע כל הבירה ומחזיר מריש לבעליו.
(גמרא תענית טז)

דעת הירושלמי

- אמר רבי שמעון בן לקיש: תשובה של רמיות עשו אנשי נינוה [השתמשו בתכסיסי רמאות ובמניפולציות רגשיות ע"י שימוש בבעלי החיים הסובלים]
- 'וישובו איש מדרכו הרעה **ומן החמס אשר בכפיהם**' (פסוק ח) - אמר רבי יוחנן מה שהיה בכף ידיהם החזירו, מה שהיה בשידה, תיבה (נסתר מן העין) לא החזירו.
[תלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק ב דף סה טור ב /ה"א]
- לפי המשנה והגמרא במסכת תענית תשובתם של אנשי נינוה היא מופת לכל הדורות, ולכן מזכירים אותו בתעניות ציבור בכדי לעורר את הציבור לתשובה אמיתית, ומאידך, האמוראים בתלמוד הירושלמי מבקרים את תשובתם של אנשי נינוה. **(תקנת השבים)**

אנשי נינוה לעומת מלחי האניה

בנינוה	באניה
אנשים במצוקה-בנינוה וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינֹה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וַיִּגְדְּלוּ וַיִּגַע הַדָּבָר אֶל מֶלֶךְ נִינֹה וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ מִי יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנָחַם הָאֱלֹהִים ... וְלֹא נֹאבָד וַיִּקְרְאוּ אֶל אֱ-לֹהִים בְּחִזְקָה וַיֹּאמִינוּ אַנְשֵׁי נִינֹה בְּאֱלֹהִים	אנשים במצוקה-באניה וַיִּירְאוּ הַמִּלְחִים וַיִּזְעֻקוּ אִישׁ אֶל אֱלֹהָיו וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֲבִיל וַיֹּאמֶר לוֹ ... קוּם קְרֹא ... אוֹלִי יִתְעַשֶּׂת הָאֱ-לֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבָד וַיִּקְרְאוּ אֶל ה' ... אֵל נָא נֹאבָדָה בְּנַפְשׁ וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְּדוֹלָה אֶת ה'

במה תגובת אנשי האניה דומה לתגובת אנשי נינוה?

למרות השוני בין אנשי האניה שלא חטאו ואנשי נינוה שהתחייבו בכליה על חטאיהם הרבים, קיים דמיון בין אנשי נינוה לאנשי האניה. בשני המקרים מדובר בגויים רחוקים מאוד מה', שבשעת סכנה לחייהם מתקרבים אליו בכל ליבם, והתקרבותם לה' מובילה להצלחתם. בראש כל חבורה כזו עומד מנהיג הפועל נמרצות על מנת לדאוג לאנשיו, רב החובל ומקבילו מלך נינוה. בשני המקרים ההתקרבות לה' מגיעה בזכות נוכחותו ודבריו של הנביא.

לסיכום

- למדנו כתוספת ליחידה זו את דעת חז"ל במשנה ובתלמוד בבלי וירושלמי

ביחסם לתשובת אנשי נינוה.

- השוינו בין מלחי האניה לבין אנשי נינוה

תנ"ך

• **הערה למורה:** יש לשים לב כאשר מביאים השוואות לכיתה, יש לדון על משמעות העולה מן ההשוואה, ולא רק על פרטיה. לדוגמא במקרה זה תגובת הנכרים בשני המקרים היא תשובה. התופעה ש'גויים קרובי תשובה הם' (רש"י, יונה א, ג). ויתכן ונמצאת בבסיס בקשתו של יונה לכבוש את נבואתו. כל מורה יכול על פי ההסבר שנתן לתלמידיו בנוגע לכבישת נבואתו של יונה, להסיק מסקנה בנוגע להשוואה.

